

YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ KOLLUK UYGULAMALARINDA İDARENİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

*Legal Responsibility of the Administration in
Artificial Intelligence Supported Law Enforcement
Practices*

Aytaç ÇETİNKAYA*

Öz

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de genel kolluk kuvvetleri (*polis, jandarma, sahil güvenliği*) tarafından kolluk faaliyetlerin yerine getirilmesi maksadıyla yapay zekâ sistemleri kullanılmaktadır. Bu sistemlerin faydalarının yanında bazı problemlere yol açacağı aşikârdır. Otonom hareket eden insansız hava aracının verdiği bir zarar, yüz tanıma sisteminin hatalı çalışması sebebiyle masum bir kişinin gözaltına alınması gibi problemlere yol açarak yaşam hakkı, ifade özgürlüğü, kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği, masumiyet karinesi, eşitlik vb. evrensel hakkı/ilkeyi ihlal edebilecektir. Yapay zekâ destekli kolluk uygulamaları sebebiyle meydana gelen

* Bilişim ve Teknoloji Hukuku Doktora Öğrencisi, J. Hukuk Binbaşı, Jandarma Genel Komutanlığı Hukuk Hizmetleri Başkanlığı Disiplin Kurulları Şube Müdürü, Ankara, Türkiye, aytaç.cetinkaya@student.asbu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-0592-0952.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 23.06.2024

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 09.12.2024

Atıf/Citation: Çetinkaya, Aytaç. "Yapay Zekâ Destekli Kolluk Uygulamalarında İdarenin Hukuki Sorumluluğu." *Bilişim Hukuku Dergisi* 6, no. 2 (2024): 508-548.

zararlarda idarenin sorumluluğu hizmet kusuru ve bu teknolojinin risklerinin öngörülemez olması sebebiyle kusursuz sorumluluk hali kapsamında değerlendirilebilecektir. Yapay zekâ sistemlerinin insan hakkı ihlaline yol açabileceği alanların başında kolluk uygulamaları gelmektedir. Bu sebeple bu sistemlerin kullanımı karar destek seviyesinde kalmalı ve kullanımına gerekli dikkat ve özen gösterilmelidir. Yapay zekâ ile ilgili ülke olarak mevzuat düzenlemesi yapılması, hangi alanlarda ve hangi konularda bu sistemlerin kullanılıp kullanılmayacağı ve kullanım şartları ile etiğinin belirlenmesi azami önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Tahmine Dayalı Polislik, İdarenin Sorumluluğu, Büyük Veri, Masumiyet Karinesi

Abstract

As in many countries worldwide, artificial intelligence systems are used by law enforcement agencies (such as the police, gendarmerie, and coast guard) in our country to support their activities. It is obvious that these systems will cause some problems as well as their benefits. For example, an error caused by an autonomous unmanned aerial vehicle might result in the detention of an innocent person due to a malfunction in facial recognition technology, thereby infringing upon universal rights and principles, including the right to life, freedom of expression, personal liberty and security, privacy, presumption of innocence, and equality. The responsibility of the administration for the damages caused by artificial intelligence-supported law enforcement applications can be evaluated within the scope of service defect and the state of strict liability due to the unpredictability of the risks of this technology. Law enforcement practices are among the areas where artificial intelligence systems may lead to human rights violations. For this reason, the use of these systems should be limited to decision-support role, with due diligence to their deployment. It is of utmost importance for the country to establish legislation on artificial

intelligence, delineating the areas and issues in which these systems may or may not be employed, and setting out the conditions and ethical standards governing their use.

Keywords: Artificial Intelligence, Predictive Policy, Responsibility of the Administration, Big Data, Presumption of Innocence

GİRİŞ

İnsanlar tarafından yapılabilecek işlerin yapay zekâ ile daha hızlı ve daha az maliyetle yapılabilmesi sebebiyle özel sektörde olduğu gibi yapay zekâ kamu sektöründe de kullanılmaya başlanmıştır. Bu sistemler dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi sağlık, finans, güvenlik gibi sektörlerde ülkemizde de kullanılmaktadır.

Kamu düzenini sağlamakla görevli genel kolluk kuvvetleri tarafından gelişmiş bazı ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de yapay zekâ destekli uygulamalar kullanılmaktadır. Kolluk kuvvetleri suç işlenmesinin önüne geçmek, istihbarat toplamak, trafik düzenini sağlamak, terörle mücadele etmek veya işlenmiş suçun şüphelilerini tespit etmek amacıyla teknolojiden ve doğal olarak yapay zekâdan destek almaktadır. Bu uygulamaların tercihi; yukarıda dile getirildiği gibi yapılacak işlerin daha hızlı ve az maliyetle yapılması olduğu gibi yapay zekânın eşitlikçi ve yansız olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

Bu sistemleri kullanmanın zaman, maliyet gibi birçok faydası olduğu bir gerçek olmakla birlikte sistemin otonom olması, öngörülememesi, karar verme sürecinde bağımsız hareket edebiliyor olması, internet üzerinden çalışıyor olması, uzaktan müdahale edilebilme riski barındırması gibi nedenlerden ötürü bazı sorunlar doğuracağı da bir gerçektir. Özel veya kamu sektöründe bazı kullanım alanlarında bu sorunlar tolere edilebilir düzeyde kalabilecekken kolluk uygulamalarında geri dönüşü mümkün olmayan sonuçlar

doğurabilecektir. Yaşam hakkını ihlal edebileceği gibi, adil yargılanma, kişi hürriyet ve güvenliği vb. bazı hakları da ihlal edebilecektir. Çalışmanın temel problemini de bu husus oluşturmaktadır.

Çalışmada yapay zekâ kullanımı kaynaklı verilmiş olan zararlardan idarenin sorumluluğunun ne olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapay zekâyı idareden bağımsız düşünebilir miyiz? Yapay zekânın otonom hareket etmesi idareyi sorumluluktan kurtarabilecek midir? Bu sorulara cevap aranacaktır.

Çalışmada ilk olarak yapay zekâ kavramı açıklanacak ve yapay zekânın hukuki kişiliğinden bahsedilecektir. Akabinde kolluk alanında kullanılan yapay zekâ sistemleri ele alınarak yapay zekâ kullanımından kaynaklı karşılaşılabilecek hukuki problemler açıklanacak ve son olarak bu hukuki problemler neticesinde idarenin sorumluluğunun ne olduğu tartışılacaktır.

I.YAPAY ZEKA KAVRAMI

Yapay zekâ (AI) kavramı ilk olarak 1955 yılında matematik öğretmeni olarak görev yapan John McCarthy tarafından kullanılmıştır.¹ McCarthy ürettiği bilgisayar için burs başvurusunda bulunmak amacıyla bu kelimeyi kullanmıştır.

Yapay zekâ standart bir şekilde tasvir edilmemekle birlikte² doktrinde genel olarak öğrenme, yorumlama ve karar verme gibi insana özgü özellikleri kullanabilen sistemler olarak tanımlanmaktadır.³ Bu sistemler bilgisayar programları gibi çalışmakta olup bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi akıllı cihazlar bünyesinde kullanılmaktadır.

¹ Hazal Gülel, *Hukuki Açından Yapay Zekâ*, (Ankara: Adalet Yayınları 2023), 25.

² Ahu Karabal, "Yapay Zekâda Hukuk İhlalleri", *Yapay Zekâ ve Zihin Felsefesi Dergisi* 6/2 (Aralık 2023), 122.

³ Cemil Güner, "Yapay Zekânın Verdiği Zarardan Doğan Sözleşme Dışı Sorumluluğa Uygulanacak Hukuk", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 8/15 (Haziran 2020), 231.

Avrupa Konseyi Yapay Zekâ Tüzük Taslak Sözleşmesi'ne⁴ göre ise yapay zekâ derin öğrenme, tümevarım, istatistiksel yaklaşım gibi teknik ve yaklaşımları kullanarak insan tarafından belirlenen amaçlar için içerik, öneri ve tahmin gibi çıktılar hazırlayan ve buldukları ortama göre karar üretebilen yazılımlardır.⁵ 2023 tarihinde komisyona sunulan metinde⁶ ise yapay zekâ *“belirlenen amaçlar yönünde, fiziki ve farazi ortamları niteleyen, öneri ve karar üretebilen otonom (özerk) çalışabilmesi amacıyla üretilmiş makine eksenli bir sistem”* şeklinde tarif edilmiştir.⁷

Yapay zekâ sistemlerinin yaratıcı olma, öngörülemez olma, bağımsız (özerk) olma, rasyonel olma, sürekli gelişim gösterme, veri toplama ve analiz yeteneğine sahip olma, verimlilik ve alternatif seçenekler içinden özgürce seçim yapabilme gibi bazı özelliklere sahip olduğu kabul görmektedir.⁸

Yapay zekânın insandan ilham alan, insansı ve analitik olmak üzere üç farklı türü olduğunu belirten yazarlar vardır.⁹ Analitik yapay zekâ geçmişte kullandığı verileri gelecekte karar almak için makine öğrenmesi metoduyla öğrenerek otonom

⁴ Europarl. “Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law” Erişim Tarihi 08 Ekim 2024. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>

⁵ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, “Avrupa Komisyonu’nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifine Genel Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 13/51 (Temmuz 2022), 21.

⁶ Europarl. “Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law” Erişim Tarihi 08 Ekim 2024. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>

⁷ Süleyman Dost, “Yapay Zekâ ve İfade Özgürlüğü”, *DÜHFD* 28/49 (Aralık 2023), 284.

⁸ Shlomit Yanisky Ravid - Xiaoqiong (Jackie) Liu, “When Artificial Intelligence Systems Produce Inventions: The 3A Era and An Alternative Model For Patent Law” *Cardozo Law Review*, (2018), 2223.

⁹ Michael Haeinlein- Andreas Kaplan, “A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence”, *California Management Review* 61/4 (July 2019), 6.

kullanabilen yapay zekâ türüdür.¹⁰ İnsandan ilham alan yapay zekâ bilişsel zekânın (IQ) yanında, duygusal zekâ (EQ) ile de karar verebilen otonom sistemdir.¹¹ İnsansı yapay zekâ ise bilişsel ve duygusal zekânın yanı sıra otonom olarak sosyal yönünü de kullanarak etkileşim yaratabilen sistemlerdir.¹²

Yapay zekâyı dar, genel ve süper yapay zekâ olarak kategorize eden yazarlar da mevcuttur.¹³ Dar yapay zekâ sadece belirli bir görevi yapabilen yapay zekâ türüdür.¹⁴ Genel yapay zekâ insan beynini örnek alan ve hâlâ gelişmekte olan akıl yürütebilme becerisine sahip olması amaçlanan yapay zekâ türüdür.¹⁵ Süper yapay zekâ ise insan beyninden daha karmaşık ve/veya kapsamlı olup, eş zamanlı olarak birden fazla işi/görevi yapabilen, kontrol edebilen türdür. Gelecekte tüm insanoğlunu kontrol edebileceği farz edilen yapay zekâ türüdür.¹⁶ Bu türe bilim kurgu filmi veya animasyonlarda sıkça rastlanılmaktadır.

Yapay zekâ dört tür olarak kategorize edilebilir.¹⁷ İlki çevreye karşı reaksiyon gösterebilen ve tek bir alanda uzmanlık

¹⁰ Sinan Sami Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7/13 (Haziran 2019), 41.

¹¹ Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", 43; Haeinlein- Kaplan, "A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence", 39.

¹² Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", 43; Haeinlein- Kaplan, "A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence", 40.

¹³ Mesut Hakkı Caşın vd, "Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu", *Ankara Barosu Dergisi* 79/1 (Haziran 2021), 12-14; Gülel, *Hukuki Açıdan Yapay Zekâ*, 43.

¹⁴ Caşın vd, "Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu", 12.

¹⁵ Caşın vd, "Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu", 13.

¹⁶ Caşın vd, "Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu", 14; Haeinlein- Kaplan, "A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence", 40-41.

¹⁷ Enes Köken, "Yapay Zekânın Cezai Sorumluluğu", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 12/47 (Temmuz 2021), 256.

gösteren, ikinci tür yapay zekâ geçmiş bilgi ve programlanmış yetenekleri ile sınırlı konuda karar alıp uygulayabilen, üçüncü tür yapay zekâ daha geniş yeteneklere sahip olan robotik özelliklere sahip olan türdür.¹⁸ Dördüncü tür ise bilinçli, kendisinin farkında olan ve etrafına duygu ve düşüncelerini açıklayabilen süper yapay zekâ olarak da adlandırılacak ancak henüz üretilmemiş olan türdür. Bu dört kategoriyi teknik anlamda reaktif makineler, sınırlı bellek, zihin teorisi ve öz farkındalık olarak da ifade etmek mümkündür.¹⁹ İlk türe Deep Blue²⁰, ikinci türe otomatik pilot sistemleri, üçüncü türe Sophia²¹ örnek gösterilebilir.

Dünyanın ilk yapay zekâ düzenlemesi²² olan Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasasına göre ise yapay zekâ sistemleri risk tabanlı kategorize edilmiştir. Bu yasaya göre yapay zekâ sistemleri yasaklı (kabul edilemez riskli), yüksek riskli, sınırlı riskli ve minimize (asgari) riskli olarak sınıflandırılmıştır.²³ Avrupa Birliği bu şekilde sınıflandırma yaparak üretilmesini istemediği sistemlerin yasaklanması ile üreticilerin ve kullanıcıların sorumluluğunun belirlenmesini amaç edinmiştir.

¹⁸ Köken, "Yapay Zekânın Cezai Sorumluluğu", 257.

¹⁹ Başak Bak, "Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 9/35 (Temmuz 2018), 213-215.

²⁰ "IBM tarafından geliştirilen, satranç oynayabilen bir bilgisayar programıdır.", Wikipedia (Wikipedia), "Deep Blue" (Erişim 24 Mart 2024).

²¹ "Hanson Robotics şirketi tarafından geliştirilen sosyal insansı bir robottur.", Wikipedia (Wikipedia), "Sophia" (Erişim 24 Mart 2024).

²² Europarl, "EU AI Act: First Regulation on Artificial Intelligence", Erişim Tarihi 15 Temmuz 2024
<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>.

²³ Europarl, "EU AI Act: First Regulation on Artificial Intelligence", Erişim Tarihi 15 Temmuz 2024
<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>.

Yapay zekânın geleceğini şu an tahmin etmek çok zordur. Ancak ülkemizde de yıl yıl birçok sektörde kullanımın artacağını ön görmek zor olmayacaktır. Özel sektörde olduğu kadar kamu sektörü de bu kullanım konusunda geri kalmayacaktır.

II. YAPAY ZEKANIN HUKUKİ KİŞİLİĞİ

Ülkemizde bu sistemler ile ilgili herhangi bir hukuki düzenleme mevcut değildir. Türk hukukundaki meri mevzuat ile yapay zekânın kişiliği üzerinde farklı yaklaşımlar, fikirler mevcuttur. Doktrinde yapay zekânın hukuki kişiliği için eşya, köle, tüzel kişi ve elektronik kişi gibi farklı fikirler ortaya atılmıştır.²⁴ Yapay zekânın hukuki kişiliğini konumlandırmak sorumluluk hukuku açısından büyük önem taşımaktadır. Hukuk sistemimizde kölelik ile ilgili bir düzenleme olmadığı için bu hususa değinilmeyecektir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 8 ve devamında gerçek kişiler m. 47 ve devamında tüzel kişiler ile ilgili hususlar düzenlenmiştir. Gerçek kişiler insanlardan oluşurken, tüzel kişiler kendisini oluşturan gerçek kişilerden bağımsız kişilikleri olan mal veya kişi topluluklarıdır.²⁵ Tüzel kişilik kavramı Roma Hukuku kadar eskiye dayanmaktadır. Bazen belirli bir amacın gerçekleşmesi insan ömrünün çok üstünde olduğu için bu amacı gerçekleştirmek için gerçek kişilerden bağımsız tüzel kişilikler oluşturulmaktadır.²⁶ Yapay zekânın özellikleri gereği kişi olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunanlar eşya olabildiğini reddetmektedirler. Yapay zekânın gerçek kişi olamayacağı apaçık ortada olup tüzel kişi olabileceğini yapay zekânın bilişsel özellikleri ve potansiyelinin buna uygun olduğunu iddia

²⁴ Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", 44; Gülel, Hukuki Açından Yapay Zekâ, 69.

²⁵ Şaban Kayıhan, *Kişiler Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022), 19.

²⁶ M. Kemal Oğuzman vd., *Kişiler Hukuku*, (İstanbul: Filiz Yayıncılık 2024), 213.

etmektedirler.²⁷ Kanımızca bu görüş yerinde değildir. Tüzel kişiliğin zorunlu iki unsuru bulunmalıdır. İlk unsur örgütlenme unsuru, ikinci unsur ise belirli bir amaca yönelme unsurudur.²⁸ Yapay zekâ kendisini oluşturan gerçek kişi ile birlikte örgütlenmenin bir parçası olamayacaktır. Kaldı ki üretici ile yapay zekâ arasında da ortak amaçtan bahsedilemeyeceği bir gerçektir.²⁹

Avrupa Parlamentosu tarafından 2017 yılında Robotik Tavsiye Raporu yayınlanmıştır. Bu rapora göre bu sistemlere elektronik kişilik (*electronic personality*) yaklaşımı getirilmiştir.³⁰ Yapay zekâ sistemlerine otonom hareket etme seviyelerine göre kişilik atfetme ihtiyacı gündeme gelmiştir.³¹ Ancak 12 Şubat 2024 de kabul edilen taslak çerçeve sözleşme de ise yapay zekâ “açık veya örtülü hedefler için, aldığı girdilerden, öneri, içerik, varsayım veya etkileyebilecek kararlar gibi sonuçların ne şekilde istihsal edileceğini öngören makine bazlı bir ağıdır. Farklı yapay zekâ sistemleri, konuşlandırıldıktan sonra özerklik ve uyarlanabilirlik düzeylerine göre farklılık gösterir” ifadelerine yer verilerek elektronik kişilik yaklaşımından şu an için vazgeçilmiştir.³²

Eşya maddi varlığı bulunan ve üzerinde hâkimiyet kurulabilen, ekonomik değeri olan ve kişilik değeri olmayan

²⁷ Bak, “Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk”, 219.

²⁸ Kayıhan, Kişiler Hukuku, 112.

²⁹ Akkurt, “Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk”, 44; Gülel, Hukuki Açıda Yapay Zekâ, 45.

³⁰ European Parliament, “European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL))”, Erişim Tarihi 11 Mart 2024.

³¹ Gizem Özkan Şahin – Çağatay Şahin, “Yapay Zekâlı Varlıklara Elektronik Kişilik Modeli Tanınmasına İlişkin Eurobotics Raporu ve Fikri Mülkiyet Sorunu Bağlamında Meseleye Yaklaşım”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13/1 (Haziran 2022), 120.

³² Abdurrahim Altun, *Yapay Zekâya Elektronik Kişilik Tanınması*, (Ankara: Adalet Yayınevi 2023), 198.

varlıklara denilmektedir.³³ 4721 sayılı Kanun m. 683'de mülkiyet hakkı düzenlenmiştir. Bu hükme göre malik hukuk düzenine bağlı kalmak şartıyla malik olduğu eşya üzerinde usus, fructus ve abusus hakkına sahiptir. Bir başka ifadeyle sahip olduğu eşyayı kullanma, ondan yararlanma ve tasarruf yetkilerine sahiptir. Yapay zekâyı eşya olarak nitelendirmek mümkündür.³⁴ Ancak yapay zekâyı eşya hukuku kurallarına tabi tutmanın sorumluluk hukuku açısından eksik kalacağı düşünülmektedir.³⁵ Haklı olarak yapay zekâ basit bir cihaz olmayıp yüksek donanıma sahip, öğrenme yeteneği ve otonom hareket etme özelliği olan bir unsur olarak kendisini kullanan veya kendini üreten (yaratan, geliştiren, yazılımını yapan) kişilere dahi zarar verebilme ihtimali olması nedeniyle eleştirilmektedir³⁶.

Uygulanan hukuki rejim ve icra ettiği görevin niteliği gözetilmeksizin kamuda görev yapan herkes kamu görevlisidir.³⁷ Ancak belirtmek gerekir ki kamu da çalışmayıp kamu görevi icra edenler de kamu görevlisi hukukuna tabi olabilmektedir. Kamu malları ise idarenin faaliyetlerini icra ederken kullandığı kamu hizmetlerinin yürütülmesine tahsis edilmiş taşınır, taşınmaz malların tümüdür.³⁸ İdare hukuku bakımından da yapay zekânın kişiliğini açıklamak sorumluluğun tespitinde önem arz etmektedir. İdare tarafından icra edilen bir kamu hizmetinde kullanılan yapay zekânın

³³ A. Dilşad Keskin- Huriye Reyhan Demircioğlu, *Medeni Hukuk II*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 30.

³⁴ Merve Ayşegül Kulular İbrahim, *Hukuki Açıdan Planlı Eskitme*, (Ankara: Adalet Yayınevi 2021), 287.

³⁵ Bak, "Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk", 217-218.

³⁶ Kulular İbrahim, *Hukuki Açıdan Planlı Eskitme*, 287-288; Bak, "Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk", 217.

³⁷ Çınar Can Evren- İsmail Uçar, *Kamu Görevlileri Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022), 18.

³⁸ Ender Ethem Atay, *İdare Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları 2022), 430.

hukuki statüsü (kişiliği) ne olacaktır? Bu sorunun cevabı idarenin sorumluluğunun hangi ilkeye göre tespit edilmesi gerektiğine de cevap olacaktır.

Gerek idare (kamu) hukuku açısından gerekse medeni (özel) hukuk açısından yapay zekânın mevcut gelişimi göz önüne alındığında eşya (mal) olarak kabul etmek isabetli görünmektedir. Anayasa m.128'e göre kamu hizmetlerinin gereği olan asli ve sürekli görevler memurlar ve kamu görevlileri tarafından yerine getirilmektedir. Gerçek kişi olmayan (dolayısıyla Türk vatandaşı da olmayan) yapay zekâyı ne kamu görevlisi ne işçi veya yardımcı kişi olarak kabul etmek mümkün değildir. Ancak şunu da kabul etmek gerekir ki yapay zekâ hukuku konusunda hukuk, teknolojinin gerisinden gelmektedir. Önümüzdeki yıllarda ülkelerin iç hukuklarında yapay zekâyı tüzel kişilik veya elektronik kişilik gibi bir kişilik verilebileceği tahmin edilmektedir. Şu an yürürlükteki mevzuat ve yapay zekânın gelişimi birlikte değerlendirildiğinde idare tarafından kullanılan yapay zekâ teknolojisi ister bireysel karar versin isterse karar destek sistemi olarak bir kamu görevlisi tarafından kullanılсын bireysel bir kişiliği olmayacak ve yapay zekâ idarenin iş ve işlemlerinde kullanılan bir araç (kamu malı) olarak değerlendirilecektir.

III. KOLLUK ALANINDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMI

Anayasa m. 5'e göre devlet; milletin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, kişilerin ve toplumun huzur, refah ve mutluluğunu sağlamak ile görevlidir. Bu görevlerin yerine getirilebilmesi için başta kamu düzeninin sağlanması gerekmektedir.³⁹ Kamu düzeni kişilerin can ve malının her türlü tehlikeden korunması olarak ifade edilebilir. Bir başka deyişle toplumda insanların beraber yaşaması için gereken, yazılı

³⁹ Ramazan Çağlayan, *Kolluk ve Özel Güvenlik Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022), 28.

olmayan ancak uyulması gereken kurallar bütünüdür.⁴⁰ Kamu düzeni; kamu güvenlik ve sağlığı ile dirlik ve esenliğin sağlanması ile mümkün olmaktadır.⁴¹ Ülkemizde dar anlamda kamu güvenliği polis, jandarma ve sahil güvenlik teşkilatlarından oluşan genel kolluk birimleri tarafından sağlanmaktadır.

2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu m.7, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu m.2, 2692 sayılı Sahil Güvenlik komutanlığı Kanunu m.4'e göre bu üç genel kolluk teşkilatı kamu düzenini sağlamakla görevlidir. Kamu düzenini sağlamak kavramı içine suç işlenmesini önlemek, istihbarat toplamak, trafik düzenini sağlamak, terörle mücadele etmek gibi kavramlar dâhil edilebilir.⁴² Kolluk bu görevini icra ederken zaman ve personel tasarrufu sağlamak, kamuoyuna yansımış ve infial yaratmış bir olayı ivedi sonuçlandırma gibi sebeplerle teknik araçlar kullanmaktadır. İç güvenliğin bir başka ifadeyle kamu düzeninin sağlanması maksadıyla birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yapay zekâ teknolojileri kullanılmaktadır. Yapay zekânın karmaşık bir hedefe ulaşabilme, problem çözme, anlama ve kendini geliştirebilme özelliğine sahip olması kolluk alanında da kullanılmasını cazip kılan bir kuvvet çarpanı olarak ön plana çıkmasını sağlamaktadır.

Dünyada hedef seçme, radar sistemleri, retina-parmak izi-yüz tanıma, insansız hava araç sistemleri, arama kurtarma faaliyetleri, silah sistemleri vb. gibi birçok alanda yapay zekâ sistemleri kullanılmaktadır.⁴³ Ülkemizde de kolluk alanında benzer uygulamalar mevcuttur.

⁴⁰ Feridun Yenisey, *Kolluk Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayıncılık 2009), 9.

⁴¹ Hülya Çelik Şeşen, *Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2018), 19.

⁴² Yenisey, *Kolluk Hukuku*, 53-56.

⁴³ Tarık Ak, "Yapay Zekâ Teknolojileri, Güvenlik ve Kolluk Kuvvetinin Suç Önleme Faaliyetleri", *SDE Akademi Dergisi* 1/1(Ocak 2021), 127.

Askeri amaçlı kullanılan sistemlerin haricinde özellikle sırf kolluğun kamu düzenini sağlamasını kolaylaştıran sistemlerde mevcuttur. İngiltere’de kullanılan ve tahmine dayalı polislik (*predictive policy*) veya öngörücü polislik olarak adlandırılan, makine öğrenimini kullanan yapay zekâ destekli kolluk uygulaması bunlardan biridir. Bu uygulamanın çalışmasıyla ilgili hazırlanan raporda⁴⁴ söz konusu uygulamanın kişilerin yeniden suç işleme olasılığı, mağduriyet ve savunmasızlık olasılığı, kayıp olarak bildirilme olasılığı, ciddi aile içi şiddet veya cinsel şiddet suçu işleme olasılığı veya mağduru olma olasılığı, hırsızlık suçu işleme olasılığı ve takip ve taciz suçunu işleme ihtimali veya mağduru olma ihtimali gibi tahminlerde bulunduğu belirtilmiştir.

İngiltere haricinde Amerika’da da benzer uygulamalar mevcuttur. Özellikle DNA analizi, kafatası taraması, terörizm ve hırsızlık suçlarına karşı güvenlik kameralarının yapay zekâ tabanlı çalışması, tahmine dayalı polislik gibi uygulamalar kullanılmaktadır.⁴⁵ Amerika’da uygulanan ve önleyici polislik olarak da adlandırılan bir yapay zekâ sistemi dört farklı aşamada çalışmaktadır. Birinci aşama tüm verilerin sisteme girilmesi, ikinci aşama seçilen büyük veri kümesi (rutin aktivite), üçüncü aşama seçilmiş küçük veri kümeleri (seçilmiş teori veya aksiyon), son aşama ise kural tabanlı çalışma sistemi olarak derecelendirilmiştir.⁴⁶ Bir başka ifadeyle polis tüm suçları sisteme girmekte, bu suçların nerede, kim tarafından hangi saatlerde ve ne tür nesnelere karşı işlenebileceğini bu sistem sayesinde önlemektedir. Polisin uyguladığı bu sistem “*suçlunun bildiği belirli bir kalıp var. Ama artık bu modeli de biliyoruz çünkü izi daha önce görmüştük*” ifadesini kullanarak yapay zekâ sayesinde

⁴⁴ Hannah Couchman, “Policing by Machine”, *Liberty*, (January 2019), 46-47.

⁴⁵ Nelson Walter, “Artificial Intelligence: A Primer for Police Leaders”, *Law Enforcement Management Institute of Texas (LEMIT)* (June 2021), 3.

⁴⁶ Mareile Kaufmann vd., “Predictive Policing and The Politics of Patterns”, *The British Journal of Criminology*, 59/3 (May 2019), 681.

kamu düzenini sağlamada öngörüyü kullanabildiğini belirtmiştir.⁴⁷

Avrupa Polisi (Europol), büyük veriyi kolluk/polislik faaliyetlerinin etkinlik ve verimliliğini artırmak amacıyla kullanılan bir araç olarak kabul etmektedir.⁴⁸ Büyük verinin; bilginin depolanması, aranması, görüntülenmesi ve analiz edilmesi için hızlı yetenekleri kolaylaştırması nedeniyle, organize suçların önlenmesi, mücadele edilmesi ve yakalanmasında faydalı olabileceğini değerlendirmektedir.⁴⁹ Bu sistem Amerika ve diğer ülkelerde olduğu gibi suç tahmini, kitlesel gözetim ve DNA veri tabanları gibi verilerden oluşmakta olup suçların meydana gelmesini tahmin etmeyi amaçlayan kolluk faaliyetlerini içermektedir.⁵⁰

Özellikle yüz tanıma, nesne tanıma ve parmak izi eşleştirme gibi yapay zekâ uygulamaları ülkemizde uzun yıllardır mevcuttur. Yüz tanıma (FR) sistemleri dünyada⁵¹ ve ülkemizde özellikle sınır güvenliği, önleyici kolluk hizmetleri, terör olayları gibi güvenlik hizmetlerinde kullanılmaktadır.⁵² Yüz hizalama,

⁴⁷ Kaufmann vd., "Predictive Policing and The Politics of Patterns", 682.

⁴⁸ Laura Neiva vd. "Big Data Applied to Criminal Investigations: Expectations of Professionals of Police Cooperation in the European Union", *Policing and Society* 32/10 (January 2022), 1167.

⁴⁹ 2015 yılında Fransa'da meydana gelen terör saldırısı Fransız kolluk kuvvetlerinin, çevrimiçi verileri yapay zekâ sistemi sayesinde kolay ulaşabileceği bir sistem kurmaya zorlamıştır.

⁵⁰ Laura Neiva vd. "Big Data Applied to Criminal Investigations: Expectations of Professionals of Police Cooperation in the European Union", 1168.

⁵¹ Jennifer Lynch, "Face Off: Law Enforcement Use of Face Recognition Technology", *Electronic Frontier Foundation* (September 2021), 2.

⁵² Muhtahir O. Oloyede vd., "A Review on Face Recognition Systems: Recent Approaches and Challenges", *Multimedia Tools and Applications* 79/1 (July 2020), 27892-27893.

ağız, göz, çene ve burun gibi referans noktalarının referans alınmasıyla çalışan bir sistemdir.⁵³

Yakın zamanda Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Eyeminer⁵⁴, Jandarma Genel Komutanlığı tarafından da Kâhin⁵⁵ yapay zekâ projeleri hayata geçirilmiştir. Havelsan tarafından geliştirilen ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından kullanılan Eyeminer⁵⁶ yapay zekâyı kullanarak (Makine Öğrenmesi ile Eğitilmiş Modellerle Analiz) video çözümlene, durağan olmayan nesnelere takip edilmesi, araç plakası ve ihlal tespitleri, kişi eşkâl bilgilerinin tespiti, ortam yoğunluğunun tespiti, şüpheli cisim ve kişi tespit ve takibi, yangın, kavga, toplumsal olay gibi asayiş olaylarının tespit ve takiplerini yapmakta veya yapılırken yardım etmektedir.

Data Boss firması tarafından geliştirilmekte olan Kâhin Projesi⁵⁷ ile Jandarma Genel Komutanlığı kendi sorumluluk alanında hırsızlık, uyuşturucu, trafik, göç, terör gibi suçlar ile mücadele etmek amacıyla yapay zekâ tabanlı karar destek sistemini kullanabilecektir.

Yukarıda ülke/bölge örneklerinde olduğu gibi ülkemizde de terör, göçmen kaçakçılığı, mal varlığına karşı işlenen suçlar gibi suçlarda proaktif kolluk anlayışına sahip yapay zekâ sistemleri kullanılabilir. Yine suç işlendikten sonra da suçluların yakalanması ve adli işlemlerin sağlıklı yürütülmesi için bu

⁵³ M. Hassaballah- Saleh Aly, "Face Recognition: Challenges, Achievements and Future Directions", *IET Computer Vision* 9/4 (August 2015), 614; Muhtahir O. Oloyede vd., "A Review on Face Recognition Systems: Recent Approaches and Challenges", 27893.

⁵⁴ Emin Karakuş, "Yerli Yapay Zekâ Suç ile Mücadele Ediyor", *TRT Haber* (24 Nisan 2023), 1.

⁵⁵ Erhan Cihan Ünal- Uğur Aslanhan, "SSB'den Yeni Yapay Destekli Proje", *Anadolu Ajansı* (26 Temmuz 2023), 1.

⁵⁶ Hava Elektronik Sanayi (Havelsan), "Eyeminer Yapay Zekâ Tabanlı Video Analiz Sistemi" (18 Mart 2024).

⁵⁷ *Defence Turkey*, "Jandarma Genel Komutanlığı için Yapay Zekâ Destekli Yeni Proje", (31 Ekim 2023), 1.

sistemlerin kullanılması gerekmektedir. Ancak belirtilmelidir ki ister makine öğrenmesine sahip isterse derin öğrenmeye sahip olan yapay zekâ teknolojisinin kolluk uygulamalarında kullanılması insan hakları ihlalleri başta olmak üzere birçok hukuki soruna yol açabilecek ve insanları mağdur edebilecektir; dolayısıyla bu teknolojinin kullanılmasında dikkatli olunması gerekmektedir.⁵⁸

IV. YAPAY ZEKÂ KULLANIMINDAN KAYNAKLI OLUŞABİLECEK BAZI HUKUKİ SORUNLAR

Yapay zekânın kullanımı birçok faydasının yanında bazı problemleri de beraberinde getirecektir. Sistemin otonom çalışması, karar verme süreçlerinde bağımsız hareket edebiliyor olması, güvenlik ihlali gibi sorunları oluşturabilecektir. Bu teknolojinin kullanılması diğer birçok sektörde yukarıda bahsedilen sorun alanlarını gündeme getirecektir; ancak kolluk uygulamalarında dönüşü mümkün olmayan daha kapsamlı problemlere yol açacağı tahmin edilmektedir. Bu problemler; toplum tarafından hissedilecek adalete duyulan güven duygusunda azalma, şeffaflığın olmaması gibi genel nitelikteki sorunlar ile masumiyet karinesi, yaşam hakkı ihlali, kişileri hürriyetinden yoksun kılma gibi bizzat kişileri etkileyen hak ihlalleri olarak sınıflandırılabilir.

Bu hak ihlalleri aşağıda farklı başlıklar altında açıklanacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki karşılaşılabilecek ihlaller/sorunlar bu sayılanlar ile sınırlı değildir. Yapay zekâ konusunda mevzuat ve hukuki kaidelerin şu an eksik oluşu⁵⁹, idari işlemin unsurlarında sakatlık (örneğin yetki unsurunda),

⁵⁸ Annette Vestby- Jonas Vestby, "Machine Learning and the Police: Asking The Right Questions", *Policing: A Journal of Policy and Practice* 15/1(March 2021), 55.

⁵⁹ Oleksandr M. Striltsiv- Oksana A. Fedorenko, "Problems of Legal Regulation of the Use of Artificial Intelligence Technologies by the National Police of Ukraine", *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs* 27/1 (February 2022), 30-39.

şeffaflık ilkesinin ihlali⁶⁰, yaşam hakkı ihlali, ifade özgürlüğü ihlali, adalete ve demokrasiye güven duygusunda azalma gibi aşağıda açıklanmayan toplumu ve kişileri etkileyebilecek başka sorunlar da doğurabilecektir. Bunların önemli görülenleri aşağıda başlıklar halinde incelenecektir.

A. Kişisel Veri İhlali/ Özel Hayatın Gizliliği

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m. 3'e göre kişisel veri; gerçek kişiye ilişkin kimliğini belirleyen veya belirlemeyen yarayan her türlü bilgidir. Bu tanımdan hareketle kişisel veri gerçek bir kişiye ait olan, kişinin kimliğinin açıkça belirlenmesine yarayan veyahut kimliği belirlenmese de diğer bilgilerle birlikte değerlendirilip analiz edildiğinde kişiye belirli veya belirlenebilir kılan her türlü bilgiye denilmektedir.⁶¹ Bir başka ifadeyle kişisel verilerin net ve sınırları belirli bir yanıtı olmayıp, belirli veya belirlenebilir nitelikte kişilere ilişkin her çeşit bilgiye denilebilmektedir.⁶² Kişilerin kimlik bilgileri, iletişim bilgileri, finansal bilgileri, eğitim öğretim bilgileri, aile fert bilgileri kişisel verilerin en somut örnekleridir.

Yapay zekâ teknolojisi nihayetinde bir bilgisayar programıdır. Bu teknoloji sayesinde kolluk ile işi olan tüm kişilerin bütün bilgileri bir şekilde depolanacak ve lazım olduğunda kullanılacaktır. Bu bilgiler isim, soy isim gibi sıradan kişisel bilgiler olabileceği gibi kişilerin, kılık ve kıyafeti, sendika üyeliği, biyometrik ve genetik veriler gibi özel nitelikli (hassas) kişisel verileri de olabilecektir. Sosyal medya üzerinden paylaşılan ve anonim olduğu varsayılan birçok kişisel veri yapay zekâ sistemleri tarafından elde edilmekte ve veri olarak

⁶⁰ Altun, Yapay Zekâya Elektronik Kişilik Tanınması, 59.

⁶¹ Serdar Çelikel: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022), 52.

⁶² Murat Volkan Dülger: "İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5/1 (Nisan 2018), 73.

işlenmektedir.⁶³ Bu süreçte algoritmanın kullanılması avantajların yanında risk barındırdığı da bir gerçek olup ihlale yol açabilecektir.⁶⁴

Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası görüşmelerinde bu husus gündeme gelmiş ve bireylerin gizlilik hakları ve kişisel verileri, yürürlükteki ulusal ve uluslararası kanunlar, standartlar ve çerçeveler de dâhil olmak üzere yapay zekâ sistemlerine karşı korunması hususunda görüş birliği sağlanmıştır. Bir başka yaklaşımla yapay zekâ kullanımı kaynaklı kişisel verilerin ihlal edilebileceği gerçeği Avrupa Birliği tarafından da göz ardı edilmemiş ve çekinceler gündeme getirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde üretilen ve dünyanın ilk robot avukatı olan *Donatpay* bu ihlale örnek gösterilebilir.⁶⁵

Hassas ve benzersiz verileri toplayan, saklayan, paylaşan ve birleştiren diğer biyometri programları gibi, yüz tanıma teknolojisi de mahremiyet ve kişisel hakları ihlal için tehdit oluşturmaktadır.⁶⁶ Biyometri bilgileri her biriye özel ve değiştirilemez olmasına karşın bu verilerin bu sistemler sayesinde otomatik işlenmesi ve çoğu zaman kolaylıkla erişilebilir olması sorun oluşturmaktadır.⁶⁷ Anayasa'da kişisel veri ihlali m.20'de özel hayatın gizliliği başlığı altında incelenmiştir. Kişisel verilerin ihlali sebebiyle özel hayatın gizliliği ihlal edilebileceği gibi kişisel veri ihlali haricinde de

⁶³ Serkan Seyhan, *Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2023), 185.

⁶⁴ Hüseyin Can Aksoy, "Kişisel Verilerin Korunması Yönüyle Algoritmik Karar Verme", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 4/2 (Aralık 2022), 73.

⁶⁵ Zeynep Ebrar Kaya, "Dünyanın İlk Robot Avukatı", *Hukuk ve Bilişim* (Erişim 25 Mart 2024); Ahu Karabal, "Yapay Zekâda Hukuk İhlalleri", *Yapay Zekâ ve Zihin Felsefesi Dergisi* 6/2 (Aralık 2023), 129.

⁶⁶ Lynch, "Face Off: Law Enforcement Use of Face Recognition Technology", 11.

⁶⁷ Sertel Şıracı, "Yüz Tanıma Teknolojilerinin Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından İncelenmesi", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 5/1 (Haziran 2023), 28.

yapay zekâ kullanımı sebebiyle kişilerin özel hayatının gizliliği ihlal edilebilecektir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı Google kararında kişilerin geçmişlerine ilişkin bilgilerin, daha yüksek bir yarar içermediği durumda, üçüncü kişiler tarafından devamlı surette bulunabiliyor olmasını engelleme, unutulma hakkı olarak tanımlamıştır.⁶⁸ Her ne kadar kolluk faaliyetleri kapsamında kişilerin bilgilerinin işlenmesi, Mobese kameraları ile izleme veya yüz tanıma sistemleri hukuka uygunsu da bireysel özgürlükler ile kamu güvenliği arasında da adil bir dengenin kurulması gerekmektedir.⁶⁹ Anayasa m.13'e göre temel hak ve özgürlükler ancak Anayasa'da belirtilen sebeplere, kanunla, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmayacak şekilde kısıtlanabilecektir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) bir kararında güvenlik kameralarının özel hayatın gizliliğine müdahalesi hususunda genel ilkeleri belirlemiştir.

Karara göre mahkeme ölçülü, belirli ve caydırma maksadıyla izleme yapılabileceği ancak kişilerin görüntülerinin sistematik bir şekilde kalıcı olarak depolanmasının özel hayatın gizliliğini ihlal edeceğini belirtmiştir.⁷⁰ Yapay zekâ destekli bir yüz tanıma sisteminin açık kaynaktan almış olduğu ve kişilerin sadece yakın çevresiyle paylaştığı bir fotoğraf üzerinden eşleştirme yapması veya bu fotoğrafları depolaması aynı minvalde bir ihlal oluşturacaktır.

B. Masumiyet Karinesi/Adil Yargılanma

Anayasa m.36-38 arasında adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesi düzenlenmiştir. AİHS. m.6'da da aynı

⁶⁸ Dost, "Yapay Zekâ ve İfade Özgürlüğü", 288.

⁶⁹ Mahmut Furkan Balaban, Elektronik Haberleşme Sektöründe İşlenen Kişisel Verilerin Korunması, (Ankara: Adalet Yayınevi 2023), 227-233.

⁷⁰ AİHM, BN.61838/10, 18.01.2017.

şekilde bu iki hak düzenlenmiştir. Kolluk tarafından icra edilen gerek adli gerek idari gerekse önleyici hizmetlerin tamamında masumiyet karinesi ve adil yargılanma hakkı ilkeleri uygulanacaktır. Bir başka ifadeyle bu hakların ceza muhakemesi hukuku kapsamında dar yorumlanmayıp kolluğun uygulayacağı bir idari para cezasında dahi uygulanması (aranması) gerekmektedir. Kolluk suç ve suçlu ile mücadele kapsamında teknolojiden yararlanmaktadır. Avrupa da özellikle büyük veri olarak adlandırılan algoritma kullanarak suç işlenmeden önce kimlerin işleyebileceği veya suç işlendikten sonra kimin işlemiş olduğu ile ilgili bazı tahminlerde bulunan sistemler kullanılmaktadır.⁷¹ Büyük Verinin kolluk kuvvetlerinde kullanımına ilişkin tartışma, onun potansiyel yararlarına dikkat çekerken aynı zamanda doğasında olan risklere ve tehditlere de işaret etmektedir.⁷² Kolluk uygulamalarında hizmet kalitesinin artması, suçun azalması ve daha az personel ile kamu düzenini sağlamak için en genel tabirle teknolojiden faydalanmak gerekmektedir.⁷³ Bu teknolojinin içine yapay zekâ da eklenebilir. Bir adli soruşturmada delillerin değerlendirilmesi, günler sürebilecek kamera çözümlenmeleri gibi olumsuzlukları bertaraf etmek üzere dijital delilleri algoritma sayesinde otomatik olarak inceleyen ve tespit yapabilen yapay zekâ teknolojileri kullanılmalıdır. Ancak bu kullanım bazı riskleri de bünyesinde barındırmaktadır. Yapay zekânın insan unsurundan tamamen uzak algoritmik hareket etmesi yanlış karar verebilmesine yol açabilecektir. Amerika'da yaşanan bir olayda yüz tanıma sistemli yapay zekâ

⁷¹ Mesut Serdar Çekin- Ahmet Esad Berktaş- Furkan Akıncı, Veri Hukuku, (İstanbul: On İki Levha Yayınları 2023), 362.

⁷² Laura Neiva vd. "Big Data Applied to Criminal Investigations: Expectations of Professionals of Police Cooperation in the European Union", 1169.

⁷³ Walter, "Artificial Intelligence: A Primer for Police Leaders", 8.

teknolojisi genç bir kadına ait 8 yaşındaki fotoğrafını kullanarak kişilerin haksız gözüktürmesine neden olmuştur.⁷⁴

Kolluğun önleyici ve adli görevini icra ederken uzman mütalaası gerektirecek veya bir olay tespiti yapacak iş ve işlemleri mevcuttur. Örnek vermek gerekirse bir kamerayı inceleme tutanağı tutulması veya bir trafik kazası sonrası olay yerinde mevcut araçların konumuna göre kaza tespit tutanağının tutulması gibi kolluğun cari yaptığı iş ve işlemler mevcuttur. Meydana gelmiş bir trafik kazasını kolluk personeli mevcut tecrübesine göre raporlamakta ve kaza yapanlara kusur oranı belirlemektedir. Re-animasyon yapan bir yapay zekâ teknolojisi kendi algoritması ile bu kazayı geçmişe yönelik canlandırabilecek ve sürücülere bir kusur oranı verebilecektir. Kolluk personelinin raporu ile yapay zekânın raporu arasında fark olabilecektir. Bir başka ifadeyle adli ve idari işlemlerde kimin raporu kullanılacaktır? Bu minvalde yapılan çalışmalar, yapay zekânın delil değerlendirmesi yapması ve bunun sonucunda bir rapor hazırlamasını tasvip etmemektedir.⁷⁵ Özellikle bilirkişilik veya uzmanlık gerektiren hususlarda yapay zekânın icra edilen faaliyete yardımcı unsur olarak kalması, karar veren değil karar destek olarak görev alması gerektiği düşünülmektedir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m. 160'a göre Cumhuriyet Savcısı; suç işlendiğinden haberdar olduğu andan itibaren emrindeki kolluk görevlileri eliyle, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması, adil yargılama yapılması için şüphelinin lehine ve aleyhine tüm delilleri toplamak ve toplatmakla görevlidir. Kolluğun bu görevi icra ederken kusurlu davranması adil yargılama hakkını ihlal edecektir. Yukarıda yapılan açıklamanın aksinin düşülmesi durumunda bu otonom sistem "*şüphelinin lehine ve aleyhine*" olabilecek delili/delilleri kendisi

⁷⁴ NTV Haber, "Yapay Zekâ 6 Kişiyi Suçsuz Yere Gözüktürmesine Aldırdı", (9 Ağustos 2023), 1.

⁷⁵ Seyhan, Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu, 200.

üretecektir. Bu durum kişileri çok fazla mağdur edebilecektir. Yapay zekâ yapmış olduğu bir kusur ile tüm yargılamanın seyrini değiştirebilecektir.

C. Ayrımcılık

Anayasa m. 10'a göre kişisel farklılıklar gözetilmeksizin herkes yasalar önünde eşittir. Dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce vb. sebeplere dayanılarak kişiler arasında ayırım yapılamayacaktır. Benzer düzenleme ayrımcılık yasağı başlığı altında AİHS. m. 14'de hüküm altına alınmıştır.

Kamusal faaliyetler de dahi olmak üzere yapay zekâ kullanımını sayesinde ayrımcılık/kayırmacılık faaliyetlerinin azalacağı düşünülmüştür.⁷⁶ İnsanların aksine bu sistemin kör, önyargısız hareket ettiği ve özel bir saik gütmeyeceği değerlendirilmiştir. Ancak uygulamada bazı sorunlar ortaya çıkmıştır.⁷⁷ Çünkü bu sistem (makine) geçmişte kullandığı verileri gelecekte karar almak için "*makine öğrenmesi*" metoduyla geliştirerek otonom karar verebilmektedir. Bir başka ifadeyle insan zekâsını taklit ederek çalışmakta ve tıpkı insanlarda olduğu gibi çevreden aldığı veriyi makine öğrenmesi yaparak bir sonuç çıkarmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki aldığı veri sübjektif niteliktedir. Sübjektif veri de ister istemez ayrımcılığa neden olmaktadır.

İngiltere'de geliştirilen tahmine dayalı polislik hususu çok tartışılmış ve ayrımcı profillemeyi teşvik ettiği, polis memurları tarafından yeterince denetlenememesi ve bunlardan etkilenen kişiler tarafından etkili bir şekilde sorgulanamayan bir başka ifadeyle şeffaf olmayan karar alma süreçlerine yol açtığı için

⁷⁶ Seyhan, Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu, 209.

⁷⁷ "Tahmine dayalı polisliğin birçok kullanımı, dışlanmış topluluklara yönelik adil olmayan muamele krizini daha da artırmaktadır. Dahası, bunların kullanımı, önceden var olan ayrımcı polislik uygulamalarına tarafsız bir teknolojik görünüm kazandırarak, sözde "tarafsız" istatistiksel kanıtların önünü açıyor." Couchman, "Policing by Machine", 15.

ciddi eleştirilmiştir.⁷⁸ Bir toplumsal olayda Londra’da genç siyah erkeklerin, beyazlara oranla daha yüksek polis uyarılarına uymama, toplumsal olay çıkarma oranının yüksek olması sebebiyle bir araya gelen siyahilere polis tarafından sebepsiz müdahale edilmesine yol açmıştır.⁷⁹

Yapay zekânın ayrımcı sonuçlar çıkarmasının altında birçok neden olabilecektir. Bunların başında makine öğrenmesi gelmektedir. Ancak sorun sadece burada değildir. Zira verileri yapay zekâyâ aktaran kişinin önyargısı veya gruplandırması, yapay zekâ üreticisinin önyargısı ve sistemin kendisinin ayrımcı bir ilişileşim (*korelasyon*) oluşturabilmesi de diğer sorunlardır.⁸⁰

Yapay Zekâ İnsan Hakları, Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü Çerçeve Sözleşmesi m.10 da eşitlik ve ayrımcılık yapmama düzenlenmiştir. Yapay zekâ sistemlerinin yaşam döngüsü içerisinde faaliyetlerini sürdürürken bu ilke ile hareket etmesinin sağlanması bu sözleşme ile ilke edinilmiştir.⁸¹

Birçok ülkede olabileceği gibi ülkemizde de önleme ve suç sonrası tespit aşamasında yapay zekânın kullanımında kişilerin kıyafet, saç sakal şekli, etnik kökeni gibi ayırt edici özellikleri gündeme gelecek ve bu sistem ister istemez subjektif davranacaktır. Sistemin daha önce de ifade edildiği üzere karar verme aşamasında kararı destekleyen bir unsur olarak kullanılmasının ayrımcılığı önleme açısından daha sağlıklı olacağı değerlendirilmektedir.

V. İDARENİN SORUMLULUĞU

İdare kamusal faaliyetlerini yerine getirirken kişilere zarar verebilmektedir. Meydana gelmiş olan bu zararın idare

⁷⁸ Couchman, “Policing by Machine”, 36.

⁷⁹ Couchman, “Policing by Machine”, 59.

⁸⁰ Seyhan, Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu, 219-221.

⁸¹ Sözleşme 17 Mayıs 2024 tarihinde kabul edilmiş olup 5 Eylül 2024 tarihinde üye ülkelere imzaya açılacaktır.

tarafından tazmin edilmesine genel anlamda idarenin sorumluluğu denilmektedir.⁸² İdarenin sorumluluğu kamusal faaliyetler sonucunda kişilerin bozulan ekonomik dengesinin giderilmesi, meydana gelen zararların idare tarafından tazmin edilmesine hizmet eden hukuksal bir kurum şeklinde de tanımlanabilir.⁸³

İdarenin sorumluluğunun kaynağı Anayasa m.125'dir.⁸⁴ Bu düzenlemeye göre idare, illiyet bağı kurulabilen, eylem ve işlemlerinden ötürü meydana gelen zararı gidermekle sorumludur.

Özel hukukta olduğu gibi idarenin sorumluluğunun kaynağı sözleşme veya sözleşme dışı işlemler de olabilir.⁸⁵ Sözleşme hükümlerine ilişkin sorumlulukta idare akdedilmiş bir sözleşmeye aykırı davranmaktadır. Bu sorumluluk özel hukukta olduğu gibi mevcut sözleşme hükümlerine göre çözümlenecektir. Sözleşme dışı sorumluluk hali ise idare tarafından icra edilen tek taraflı eylem ve işlemlerinden kaynaklı olarak kişilere verdiği zararları tazmin etme yükümlülüğüdür.⁸⁶

Sözleşme dışı sorumluluk kusur ve kusursuz sorumluluk olarak ikiye ayrılmaktadır. İdarenin sorumluluğu belli bir süre kusur sorumluluğu olarak algılanmış ve uygulanmış daha sonra hukuk devleti ve sosyal devlet gibi anayasal ilkelerin varlığı ile kusursuz olunan hallerde de idareye sorumluluk yüklenmiştir.⁸⁷

Kusur sorumluluğu "*hizmet kusuru ve görev kusuru*" olarak ikiye ayrılmaktadır. Kusursuz sorumluluk hali de yine "*risk*

⁸² Müzeyyen Eroğlu Durkal, "İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı ve Temeli", AHBVÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, 23/1 (Mart 2019), 160.

⁸³ Danıştay 8. Daire, E. 2021/391, K.2022/4030, 10.06.2022.

⁸⁴ Halil Kalabalık, *İdare Hukuku Dersleri I*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2023), 68.

⁸⁵ Atay, *İdare Hukuku*, 375.

⁸⁶ "Tek yanlı işlem ve eylemleriyle kişilere verdiği zararları tazmin etme yükümlülüğü..." Uyuşmazlık Mahkemesi, E. 2021/595, K. 2022/13, 31.01.2022.

⁸⁷ Kalabalık, *İdare Hukuku Dersleri*, 68.

(tehlike) ve kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesinden kaynaklanan sorumluluk" olarak ikiye ayrılmaktadır.⁸⁸

İdarenin kusur sorumluluğunu "hukuk devleti", kusursuz sorumluluğunu ise "sosyal devlet" ilkesi ile ilişkilendirmek mümkündür.⁸⁹ Kolluk uygulamaları bakımından yapay zekânın eylem veya işleminden ötürü gerçekleşen zararda oluşan zarar sonucu bu sorumluluğun kime, hangi sorumluluk kapsamında ve ne oranda paylaşılacağı gündeme gelecektir.

Bu açıklamalar ışığında asıl cevaplanması gereken soru yapay zekâ kullanımı kaynaklı verilmiş olan zararlardan idarenin sorumluluğunun ne olacağıdır. Yapay zekâ idareden bağımsız düşünülebilir mi? Yapay zekânın otonom hareket etmesi idareyi sorumluluktan kurtarabilir mi? Bir başka ifadeyle idarenin sorumluluğu meydana gelen zarar ile idari işlem veya eylem arasında illiyet bağının kurulması ile doğacaktır. Yapay zekânın meydana getirdiği işlem ile idarenin faaliyeti arasında illiyet bağının kurulmasıyla mümkün olacaktır.

İdarenin kusur sorumluluğu görev ve hizmet kusuru olarak ikiye ayrılmaktadır. Görev kusuru idare ajanı tarafından kamusal faaliyetten kaynaklı zarar doğurucu tutum veya davranıştan meydana gelmektedir. Bir başka deyişle bu kusurdan bahsedebilmek için kamu görevlisi, yapılan işin resmi yetkiye dayanması, idari işlem icra edilirken hukuka aykırı davranış ve zarar unsurlarının bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir.⁹⁰ Yapay zekâ kamu görevlisi olarak nitelendirilemeyeceğinden görev kusuru görüşünü baştan elemek gerekecektir. Bu sebeple yapay zekâdan kaynaklı

⁸⁸ Ramazan Yıldırım- Serkan Çınarlı, *Türk İdare Hukuku Dersleri II*, (Ankara: Astana Yayınları 2019), 294; Atay, *İdare Hukuku*, 406; Ramazan Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 654; Bahtiyar Akyılmaz-Murat Sezginer- Cemil Kaya, *Türk İdare Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 167.

⁸⁹ Kalabalık, *İdare Hukuku Dersleri I*, 341.

⁹⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri, E. 2010/2740, K.2012/194, 15.03.2012.

idarenin sorumluluğu hizmet kusuru kapsamında değerlendirilebilecektir.⁹¹

Yapay zekâ teknolojisinin öngörülemez faaliyetinden kaynaklı bir zarar meydana gelmesi halinde ise kusursuz sorumluluk ilkelerine başvurulabilecektir.⁹² İdarenin sorumluluğu nedensellik bağı kurulması ile mümkündür. İlliyyet bağının kurulmadığı hallerde idare sorumlu tutulamayacaktır. Bu sebeple yapay zekâ kullanımı kaynaklı idarenin sorumluluk halleri yapay zekânın kullanılma şekline bağılı olarak hizmet kusuru, kusursuz sorumluluk ve nedensellik bağı alt başlıklarında izah edilecektir.

A. Hizmet Kusuru

Anayasa m.125'e göre idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. Hukuk devletinin gerekliliği olarak idare, icra ettiği faaliyetler sırasında verdiği zararları tazminle yükümlüdür.⁹³

Yapay zekâ kullanan idarenin sorumluluğunun ne olacağını tespit için öncelikle idari işlem ve idari eylem kavramlarını açıklamak gerekecektir. İdari makamlar tarafından kamusal faaliyetler icra etmek için kullanılan hukuki araçlardan birisi idari işlemlerdir. Kamu gücünden yararlanılarak idare işlevine katkı sağlayan iradeye idari işlem denilmektedir.⁹⁴ İdari eylem⁹⁵

⁹¹ Ahmet Yayla, *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık 2023), 163-164.

⁹² Yayla, *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*, 168.

⁹³ Talha Erdoğmuş, *Salt idari Eylem Karşısında İdarenin Sorumluluğu*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 2.

⁹⁴ Onur Kaplan, *İdari İşlem Teorisi Açısından İdare Hukukunda Tespit Edici İşlemlerin Yeri*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 1.

⁹⁵ "İdari eylem; idarenin işlevi sırasında bir hareketi, bir davranışı, bir tutumu veya hareketsizliği; idari karar ve işlemle ilgisi olmayan, başka bir deyişle öncesinde, temelinde bir idari karar veya işlem olmayan salt maddi tasarrufları" ifade etmektedir. Danıştay 10. Daire, E. 2015/4426, K. 2018/2369, 04.07.2018).

ise, karar alma veya işlem yapma olgusu olmadan idarenin hareketi, tutumu, davranışı veya hareketsiz kalışı olarak ifade edilebilir.

İdare tarafından bir işlem tesis edilmesi sırasında veya eylem icra edilmesi esnasında yapay zekâdan yararlanılması idari işlem teorisi bakımından idare mahkemelerinin yargısal denetimine tabi tutulacaktır.⁹⁶ 2016 yılında İtalya'da öğretmenlerin atamalarının yapay zekâ algoritması kullanarak yapılması üzerine mahkeme⁹⁷ kişilerin haklarını ve meşru menfaatlerini etkileyen, idari süreci yürütmek için yapay zekâ tarafından kullanılan algoritmayı idari bir belge olarak yorumlamış ve bu süreç icra edilirken algoritmanın açıklanması gerektiğine ve idari işlemlerin şeffaf olarak yürütülmesi gerektiğine karar vermiştir.⁹⁸

Yapay zekâ yazılımı, bir idari işlem olarak kabul edilebilir mi? İşlemin tamamının bu algoritma tarafından yapılması ile bir idari işlem prosedürünün bir parçası olarak görev alması idarenin sorumluluğuna etki doğurabilir mi? Yazılımı yapan program işletmecisinin sorumluluğu idarenin sorumluluğunu etkilemeli mi? Bu sorular uzun tartışma gerektirecektir. Ancak en genel anlatımla ister program tamamen otonom hareket ederek karar alsın, ister idari işlem veya eylemin bir parçası olarak hareket etsin bunu kullanan idare veya kolluk görevlisini sorumluluktan tamamen sarfınazar etmek mümkün değildir. Bir başka ifadeyle idare bu algoritmayı kullanıyorsa bunun verdiği zararları da karşılamak ile yükümlüdür.⁹⁹

⁹⁶ Mutlu Kağıtçıoğlu, "Yapay Zekâ ve İdare Hukuku", *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11/1 (Haziran 2021), 147.

⁹⁷ Kağıtçıoğlu, "Yapay Zekâ ve İdare Hukuku", 148.

⁹⁸ Necip Fazıl Akburakçı, "Yapay Zekânın İdarenin Takdir Yetkisi ve Karar Alma Mekanizmalarına Etkisi", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 20 (Temmuz 2022), 90.

⁹⁹ Aksoy, "Kişisel Verilerin Korunması Yönüyle Algoritmik Karar Verme", 83.

Hizmetin geç, eksik veya hiç işlememesi olarak adlandırılan ve hizmet kusuru olarak açıklanmış olan idarenin kusur sorumluluğunda idare, yapay zekâ kullanarak verdiği bir hizmet dolayısıyla bir zarar verdiği zaman bunu kusur sorumluluğu kapsamında (hizmet kusuru) gidermekle sorumludur. Örnek vermek gerekirse meydana gelmiş bir hırsızlık olayı sonucu kolluk personeli kullandığı yüz tanıma sistemi veya tahmini polisliğe dayanarak suçu işleyen kişiyi tespit ederken sistemdeki aksaklık veya yanlış değerlendirme sonucu masum bir insanı gözaltına alırsa sorumluluğun nev'ini hizmet kusuru olarak değerlendirmek mümkündür.

İdare tarafından yapay zekâ destekli otonom silah sistemleri kullanılabilir. Bu silah sisteminin olası bir hatası sonucu kişilerin vücut bütünlüğü ihlali meydana gelebilir. Bu durumda idarenin sorumluluğunu hizmet kusuru kapsamında değerlendirmek yerinde olacaktır. Çünkü idarenin icra etmekle yükümlü olduğu hizmetin kuruluşu, icrası ve işleyişinde meydana gelen bu kusur hizmet kusurudur.¹⁰⁰ İdare bu otonom silah sisteminin verdiği/verebileceği zararları önceden görmek, buna göre tedbir almak ve bu yönde sistem kurmakla yükümlüdür.

İllyet bağı (*Nedensellik*) hukuktaki tüm sorumluluk türleri için mutlak şarttır. Bu bağ hayatın olağan akışı ve tecrübelere göre meydana gelen zarar ile davranış arasındaki köprüdür. İdarenin sorumluluğunun kusur veyahut kusursuz sorumluluk kapsamında değerlendirilebilmesi için en temel şart illyet bağının kurulabilmesidir. Nedensellik bağının kurulamaması varsayımında idarenin sorumluluğu doğmayacaktır. Aynı durum nedensellik bağının kesilmesi halinde de geçerlidir. İllyet bağını kesen sebepler; mücbir sebep, üçüncü kişinin kusuru ve zarar görenin kusurudur. İllyet bağını kesme bile bu sorumluluğu azaltan diğer bir sebep, beklenmeyen haldir. Sorumluluğu azaltan veya kaldıran hallere; tazmini gerek

¹⁰⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri, E. 2010/2740, K.2012/194, 15.03.2012.

olmayan zarar halleri ile zarar görenin kendi rızası halleri de eklenebilmektedir.¹⁰¹

Yapay zekânın kolluk faaliyetlerinde idarenin öngöremeyeceği veya önleyemeyeceği bir sonuç doğuran olayın gerçekleşmesi halinde idarenin sorumluluğuna gidilemeyecek veya sorumluluğu azalacaktır. Bu durum beklenmeyen hal veya mücbir sebep olarak açıklanabilecektir.

Meydana gelen bu zarara yapay zekânın yanında üçüncü bir kişinin veya zarar görenin bir davranışı sebep olmuşsa da illiyet bağı kesilecektir. Ancak bu üçüncü kişinin eylemi ile zarar görenin eylemi bazen illiyet bağını kesen bir unsur, bazen de yardımcı bir unsur olabilecektir. Bir başka ifadeyle üçüncü kişi veya zarar görenin davranışları meydana gelen zararın artmasına neden olmuşsa bu kusur oranında idarenin sorumluluğu azalacaktır.

Yapay zekâ düzenlemeleri yapay zekânın türü, otonom çalışma seviyesi, işlevi, çevresel faktörler, insanla etkileşim seviyesi gibi birçok etkenin illiyet bağı üzerinde etkisi olup mevcut olaya ve duruma göre değerlendirme yapmanın sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

B. Kusursuz Sorumluluk

İdarenin kusur sorumluluğunun dayanağının hukuk devleti ilkesi, kusursuz sorumluluğunun temelini ise sosyal devlet ilkesi olduğu belirtilmiştir. İdarenin kusur sorumluluğunun doğmadığı hallerde¹⁰² sosyal hukuk devleti anlayışı ile risk ilkesi kapsamında değerlendirme yapılarak idarenin kusursuz sorumluluğuna gidilebilecektir. Farklı bir bakış açısıyla yapay

¹⁰¹ Çetinkaya- Yuvalı, "Jandarma Birliklerinde Meydana Gelen Vücut Dokunulmazlığı Zararlarında Birlik Komutanının Hukuki Sorumluluğu", 375.

¹⁰² "Anayasa'nın öngördüğü sosyal hukuk devleti anlayışına uygun olarak ve bu temel üzerinden, kolektif sorumluluk anlayışı çerçevesinde bilimsel ve yargısal içtihatlar ile geliştirilen..." Danıştay İdari Dava Daireli Kurulu, E. 2013/1489, K. 2014/1219, 26.03.2014.

zekâyâ hukuki bir kişilik tanınmaması, kusur ispatının mümkün olmaması, zor olması ve yapay zekânın faaliyetlerinin öngörülememesi¹⁰³ sorumluluk açısından kusur sorumluluğu yerine kusursuz sorumluluk hallerinin uygulanmasını da gerektirebilir.¹⁰⁴

İdare hukukunun sunmuş olduğu bir avantaj içtihadı karakterinin olmasıdır. Somut olaya göre idari yargıda ilkesel sorumluluk çözümü getirilebilecektir. Yapay zekânın kolluk faaliyetlerinde patlayıcı maddeler (EYP), silahlar, risk içeren taşıtlar gibi tehlike yaratabilecek uygulamaları olduğu varsayımında risk ilkesine gidilebilecektir. Bu hallerde kusurlu bir davranış olmasa bile idareyi bu ilke kapsamında sorumlu tutmak mümkün olacaktır.¹⁰⁵

Günümüzde İnsansız Hava Araçları kullanılmaktadır. Otonom da hareket edebilen bu araçların vereceği zararlarda risk ilkesine başvurulabileceği düşünülmektedir. Nitekim daha önce bir askeri uçağın düşmesi sonucu verdiği zarar için Danıştay¹⁰⁶ olayın idari bir faaliyet kapsamında olduğu ve meydana gelen zarar ile idari eylem arasında illiyet bağı olduğuna bu nedenle de zararın idare tarafından tazminine

¹⁰³ Akburakçı, "Yapay Zekânın İdarenin Takdir Yetkisi ve Karar Alma Mekanizmalarına Etkisi", 80.

¹⁰⁴ Yapay zekâ türüne, uygulama şekline, karar verme iradesine göre sorumluluğun türünün değişebileceği düşünülmektedir. Cannur Ercan, "Robotların Fiillerinden Doğan Hukuki Sorumluluk Sözleşme Dışı Sorumluluk Hallerinde Çözüm Önerileri", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11/40 (Aralık 2019), 49; Akkurt, "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", 54; Berrin Akbulut, "Yapay Zekâ ve Ceza Hukuku Sorumluluğu", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XXVII/4* (Ekim 2023), 314.

¹⁰⁵ Aytaç Çetinkaya- Ertuğrul Yuvalı, "Jandarma Birliklerinde Meydana Gelen Vücut Dokunulmazlığı Zararlarında Birlik Komutanının Hukuki Sorumluluğu", *SDÜHFD*, 8/1 (Haziran 2023), 374.

¹⁰⁶ "İdari bir faaliyetten kaynaklanan ve nedensellik bağı açık olan zararın, kamu külfetinin dağıtılmasını amaçlayan idari risk kuramının bir sonucu olarak davalı idarece giderilmesi gerektiğine..." Danıştay 10. Daire, E. 1997/3198, K. 1999/4799, 12.10.1999.

karar vermiştir. İdarenin sorumluluğunu da “*risk ilkesi*” kapsamında değerlendirmiştir.

İdare tarafından yapay zekâ destekli otonom araçlar kullanılabilir. Bu aracın kullanımda olası bir algoritma hatasında yaşam hakkı ve kişilerin vücut bütünlüğü ihlali ile sonuçlanabilecek olaylar meydana gelebilir. Bu durumda da idarenin sorumluluğuna risk (tehlike) ilkesi kapsamında kusursuz sorumluluk hükümlerine göre başvurulabilir.

Kusur sorumluluğu bölümünde telaffuz ettiğimiz hususlar kusursuz sorumluluk hali için de geçerli olup illiyet bağının kurulmadığı hallerde idarenin sorumluluğu gündeme gelmeyecektir. Ancak tekrarlamakta fayda var yapay zekânın türü, otonom çalışma seviyesi, işlevi, çevresel faktörler, insanla etkileşim seviyesi gibi hususların illiyet bağı üzerinde etkisi olup mevcut olaya ve duruma göre idarenin sorumluluğunun değerlendirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Günlerce veya aylarca süren işlerin çok kısa sürede tamamlanması, daha az maliyetle iş ve işlemlerin bitmesi ve insan faktörü olmaması sebebiyle daha objektif olduğu düşünüldüğünde kamu ve özel sektörde yapay zekâ kullanılmaktadır. Kamu sektörünün bir parçası olarak genel kolluk kuvvetleri de bu teknolojiye faydalanmaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de hedef seçme, radar sistemleri, parmak izi, göz ve yüz tanıma sistemleri, insansız hava araçları, arama kurtarma faaliyetleri, trafik hizmetleri, silah sistemleri, büyük veri, tahmini polislik gibi yapay zekâ sistemleri kolluk alanında kullanılmaktadır ve ilerleyen yıllarda geliştirilerek kullanılacaktır.

Makine öğrenmesi ve derin öğrenmeye sahip olan yapay zekâ teknolojisinin kolluk uygulamalarında kullanılması başta insan hakları ihlalleri olmak üzere birçok probleme yol açabilir. Bir başka ifadeyle şeffaflık ilkesinin ihlali, yaşam hakkı ihlali, ifade özgürlüğü ihlali, adalete ve demokrasiye

güven duygusunda azalma, kişi hürriyeti ve güvenliği ihlali, özel hayatın gizliliğini ihlal, masumiyet karinesi, eşitlik gibi birçok evrensel hakkı/ilkeyi ihlal edebilecektir.

Yapay zekâ kullanımı sebebiyle oluşacak hukuki problemlerde sorumluluğun nev'ini tespit etmek için bu sistemin hukuki niteliğinin tespiti önem arz etmektedir. Doktrinde yapay zekânın hukuki niteliği için eşya, köle, tüzel kişi ve elektronik kişi gibi farklı kavramlar tartışılmıştır. Mevcut hukuki düzenlemeler ve hukuki kaideler ile yapay zekâyı eşya (mal) olarak kabul etmek isabetli görünmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki yapay zekâ hukuku konusunda hukuk, teknolojinin gerisinde kalmıştır. Önümüzdeki yıllarda ülkelerin iç hukuklarında yapay zekâyı tüzel kişilik veya elektronik kişilik gibi bir kişilik verilebileceği tahmin edilmektedir. Meri mevzuatta idare tarafından kullanılan yapay zekâ teknolojisini otonom hareket etse dahi idarenin iş ve işlemlerinde kullanılan bir araç (kamu malı) olarak değerlendirilmek isabetli görünmektedir.

İdari işlem teorisi bakımından kolluk tarafından yapay zekâ kullanılarak bir işlem tesis edildiğinde idare mahkemelerinin yargısal denetimine tabi olacaktır. Mahkemeler yapay zekâ destekli kolluk uygulamaları sebebiyle meydana gelen zararlarda idarenin sorumluluğunu hizmet kusuru kapsamında, bu teknolojinin öngörülemeyen faaliyetinden kaynaklı bir zarar meydana gelmesi halinde ise kusursuz sorumluluk ilkesi kapsamında değerlendirilebilecektir. Hizmetin geç, eksik veya hiç işlememesi hallerinde örnek vermek gerekirse yapay zekâ kullanılarak masum insanın gözaltına alınması halinde idarenin kusur sorumluluğuna gidilecektir. Yapay zekâ kullanılan kolluk faaliyetlerinde patlayıcı maddeler, ateşli silahlar, riskli taşıtlar gibi tehlike yaratan ve öngörülmesi ve engellenmesi zor zarar hallerinde ise risk ilkesine gidilebilecektir. Bu durumda kusurlu bir davranış olmasa bile idareyi bu ilke kapsamında sorumlu tutmak mümkün olabilecektir. Otonom hareket eden insansız

hava araçlarının verebileceği zararları bu kapsamda değerlendirmek mümkündür.

Sorumluluk hukukunun temeli olduğu üzere idarenin sorumluluğu nedensellik bağının kurulması ile mümkün olacaktır. İlliyet bağının kurulmadığı hallerde idareyi sorumlu tutmak mümkün olmayacaktır.

Hukukumuzda illiyet bağını kesen sebepler “*mücbir sebep, üçüncü kişinin kusuru ve zarar görenin kusuru*” olarak belirlenmiştir. İdarenin sorumluluğunu kaldıran/azaltan hallere umulmayan hal, tazmini gerek olmayan zararlar ile zarar görenin kendi rızası da eklenebilir. Ancak belirtilmek gerekir vücut bütünlüğünü ihlal hallerinde zarar görenini rızasını sorumluluğu azaltan veya kaldıran hal olarak uygulamak mümkün değildir.

Yapay zekâ teknolojileri çok hızlı gelişmektedir. Yazılımları yapan kişilerin de insan olduğu unutulmamalıdır. Programların, her ne kadar insandan soyut olduğu değerlendirilerek daha adil, daha eşitlikçi veya objektif olduğu düşünülse de Avrupa Konseyi Yapay Zekâ Tüzük Taslak Sözleşmesi’nde de ifade edildiği üzere sistemin; derin öğrenme, tümevarım, istatistiksel yaklaşım gibi teknik ve yaklaşımları kullanarak insan tarafından belirlenen amaçlar için içerik, öneri ve tahmin gibi çıktılar hazırlayan ve buldukları ortama göre karar üretebilen yazılım olduğu unutulmamalıdır. Bir başka ifadeyle çevresel faktörler ile insan faktörü göz ardı edilmemelidir. Sistem öğrenme işini çevreden veya insandan yaptığı gibi sisteme istenen kriterler de yazılımcısı veya sistemi kullanacak insan tarafından girilmekte veya talep edilmekte; bu durum ise bu sistemlerin objektiflikten çıkması manasına gelmektedir. Bu sebeple insan hakkı ihlallerine yol açabilecek en önemli sektörlerden biri olan kolluk uygulamalarında bu sistem karar destek seviyesinde kalmalı ve bu sistemin kullanımına azami özen gösterilmelidir.

Bu sistemler ve kullanımıyla ilgili ülke olarak mevzuat düzenlemesi yapılması, hangi alanlarda, hangi konularda veya

sektörlerde bu sistemlerin kullanılıp kullanılmayacağı ve etkinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Ak, Tarık. "Yapay Zekâ Teknolojileri, Güvenlik ve Kolluk Kuvvetinin Suç Önleme Faaliyetleri". *SDE Akademi Dergisi* 1/1 (Ocak 2021), 120-140.
- Akbulut, Berrin. "Yapay Zekâ ve Ceza Hukuku Sorumluluğu". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XXVII/4 (Ekim 2023), 267-319. <https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.1339596>.
- Akburakcı, Necip Fazıl. "Yapay Zekânın İdarenin Takdir Yetkisi ve Karar Alma Mekanizmalarına Etkisi". *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 20 (Temmuz 2022), 77-97.
- Akkurt, Sinan Sami. "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7/13 (Haziran 2019), 39-59. <https://doi.org/10.18771/mdergi.581875>.
- Aksoy, Hüseyin Can. "Kişisel Verilerin Korunması Yönüyle Algoritmik Karar Verme". *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 4/2 (Aralık 2022), 69-87.
- Akyılmaz, Bahtiyar- Murat Sezginer- Cemil Kaya. *Türk İdare Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Altun, Abdurrahim. *Yapay Zekâya Elektronik Kişilik Tanınması*. Ankara: Adalet Yayınevi 2023.
- Atay, Ender Ethem. *İdare Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları 2022.
- Bak, Başak. "Medenî Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 9/35 (Temmuz 2018), 211-232.
- Balaban, Mahmut Furkan. *Elektronik Haberleşme Sektöründe İşlenen Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Adalet Yayınevi 2023.
- Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru. "Avrupa Komisyonu'nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifine Genel Bir Bakış". *Türkiye Adalet*

-
- Akademisi Dergisi* 13/51 (Temmuz 2022), 19-46.
<https://doi.org/10.54049/taad.1139330>.
- Çaşın, Mesut Hakkı vd. “Yapay Zekâ ve Robotların Eylemlerinden Kaynaklanan Cezai Sorumluluk Sorunu”. *Ankara Barosu Dergisi* 79/1 (Haziran 2021), 1-73.
<https://doi.org/10.30915/abd.931227>.
- Couchman, Hannah. “Policing by Machine”. *Liberty*, (January 2019), 1-83.
- Çağlayan, Ramazan *İdari Yargılama Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Çağlayan, Ramazan. *Kolluk ve Özel Güvenlik Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022.
- Çekin, Mesut Serdar - Berктаş, Ahmet Esad - Akıncı, Furkan Veri Hukuku. İstanbul: On İki Levha Yayınları 2023.
- Çelik Şeşen, Hülya. *Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2018.
- Çelikel, Serdar. *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022.
- Çetinkaya, Aytaç- Yuvalı, Ertuğrul. “Jandarma Birliklerinde Meydana Gelen Vücut Dokunulmazlığı Zararlarında Birlik Komutanının Hukuki Sorumluluğu”. *SDÜHFD*, 8/1 (Haziran 2023), 345-389.
- Defence Turkey*. “Jandarma Genel Komutanlığı için Yapay Zekâ Destekli Yeni Proje”. (31 Ekim 2023), 1.
<https://www.defenceturkey.com/en/content/ssb-den-17-yeni-ar-ge-projesi-3804>.
- Dost, Süleyman. “Yapay Zekâ ve İfade Özgürlüğü”. *DÜHFD* 28/49 (Aralık 2023), 279-318.
- Durkal, Müzeyyen Eroğlu. “İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı ve Temeli”. *AHBVÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23/1 (Mart 2019), 159-189.
<https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.548483>.

- Dülger, Murat Volkan. "İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması". *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5/1, (Nisan 2018), 71-144.
- Ercan, Cannur. "Robotların Fiillerinden Doğan Hukuki Sorumluluk Sözleşme Dışı Sorumluluk Hallerinde Çözüm Önerileri". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11/40 (Aralık 2019), 19-51.
- Erdoğan, Talha. *Salt idari Eylem Karşısında İdarenin Sorumluluğu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Europarl, "EU AI Act: First Regulation on Artificial Intelligence", Erişim Tarihi 15 Temmuz 2024 <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>.
- Europarl. "Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law" Erişim Tarihi 08 Ekim 2024. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>.
- Evren, Çınar Can- Uçar, İsmail. *Kamu Görevlileri Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2022.
- Günel, Hazal. *Hukuki Açıdan Yapay Zekâ*. Ankara: Adalet Yayınları, 2023.
- Güner, Cemil. "Yapay Zekânın Verdiği Zarardan Doğan Sözleşme Dışı Sorumluluğa Uygulanacak Hukuk". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 8/15 (Haziran 2020), 229-272. <https://doi.org/10.18771/mdergi.757376>.
- Haeinlein, Michael - Kaplan, Andreas . "A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence". *California Management Review* 61/4 (July 2019), 5-14. <http://dx.doi.org/10.1177/0008125619864925>.

- Hassaballah, M. - Aly, Saleh, "Face Recognition: Challenges, Achievements and Future Directions". *IET Computer Vision* 9/4 (August 2015). 614-626. <https://doi.org/10.1049/iet-cvi.2014.0084>.
- Hava Elektronik Sanayi (Havelsan). "Eyeminer Yapay Zekâ Tabanlı Video Analiz Sistemi" (18 Mart 2024). <https://www.havelsan.com.tr/sektorler/bilgi-ve-iletisim/urunler/akilli-ve-guvenli-sehirler/havelsan-eyeminer#:~:text=EYEMINER%2C%20g%C3%B6r%C3%BCntü%20Cleme%20sistemlerinden%20al%C4%B1nan%20veriler,zekâ%20destekli%20video%20analiz%20sistemidir>.
- Kağıtçıoğlu, Mutlu. "Yapay Zekâ ve İdare Hukuku". *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11/1 (Haziran 2021), 118-168. <https://doi.org/10.32957/hacettepehdf.874993>.
- Kalabalık, Halil. *İdare Hukuku Dersleri I*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2023.
- Kaplan, Onur. *İdari İşlem Teorisi Açısından İdare Hukukunda Tespit Edici İşlemlerin Yeri*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Karabal, Ahu. "Yapay Zekâda Hukuk İhlalleri". *Yapay Zekâ ve Zihin Felsefesi Dergisi* 6/2 (Aralık 2023), 119-147. <https://doi.org/10.51404/metazihin.1269258>.
- Karakuş, Emin. "Yerli Yapay Zekâ Suç ile Mücadele Ediyor". *TRT Haber* (24 Nisan 2023), 1. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/yerli-yapay-zekâ-suc-ile-mucadele-ediyor-762573.html#:~:text=Havelsan'%C4%B1n%20geli%C5%9Ftirdi%C4%9Fi%20Eyeminer%20isimli,birim%20ekiplerini%20an%C4%B1nda%20harekete%20ge%C3%A7iriyor.&text=Ye rli%20ve%20milli%20kaynaklar%20ile,%C3%BCr%C3%BCn%C3%BC%20su%C3%A7%20oran%C4%B1n%C4%B1%20azaltmay%C4%B1%20hedefliyor>.

- Kaufmann, Mareile Kaufmann vd. "Predictive Policing and The Politics of Patterns". *The British Journal of Criminology*, 59/3 (May 2019), 674-692. <https://doi.org/10.1093/bjc/azy060>.
- Kaya, Zeynep Ebrar. "Dünyanın İlk Robot Avukatı". *Hukuk ve Bilişim* (Erişim 25 Mart 2024) <https://hukukvebilisim.org/dunyanin-ilk-robot-avukati/>.
- Kayıhan, Şaban. *Kişiler Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Keskin, A. Dilşad- Demircioğlu, Huriye Reyhan. *Medeni Hukuk II*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Köken, Enes. "Yapay Zekânın Cezai Sorumluluğu". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 12/47 (Temmuz 2021), 247-286.
- Kulular İbrahim, Merve Ayşegül. *Hukuki Açından Planlı Eskitme*. Ankara: Adalet Yayınevi 2021.
- Lynch, Jennifer. "Face Off: Law Enforcement Use of Face Recognition Technology". *Electronic Frontier Foundation* (September 2021), 1-39.
- Neiva, Laura vd. "Big Data Applied to Criminal Investigations: Expectations of Professionals of Police Cooperation in the European Union". *Policing and Society* 32/10 (January 2022), 1167- 1179. <https://doi.org/10.1080/10439463.2022.2029433>.
- NTV Haber. "Yapay Zekâ 6 Kişiyi Şuçsuz Yere Gözaltına Aldırdı". (9 Ağustos 2023), 1. <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/yapay-zeka-6-kisiyi-sucsuz-yere-gozaltina-aldirdi,esHEhQopxE2ly3CJ8FTZKQ#:~:text=ABD'de%20polis%2C%20son%20d%C3%B6nemde,kullanarak%20haks%C4%B1z%20yere%20g%C3%B6zalt%C4%B1na%20ald%C4%B1.&text=ABD'de%20polis%20yapay%20zeka%C4%B1,ki%C5%9Filerin%20tamam%C4%B1n%C4%B1n%20siyah%20oldu%C4%9Fu%20aktar%C4%B1ld%C4%B1>.
- O. Oloyede, Muhtahir vd. "A Review on Face Recognition Systems: Recent Approaches and Challenges". *Multimedia Tools and Applications* 79/1 (July 2020), 27891-27922.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0008125619864925>.

Öğuzman, M. Kemal vd. *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Yayıncılık, 2024.

Özkan Şahin, Gizem - Şahin, Çağatay. "Yapay Zekâlı Varlıklara Elektronik Kişilik Modeli Tanınmasına İlişkin Eurobotics Raporu ve Fikri Mülkiyet Sorunu Bağlamında Meseleye Yaklaşım". *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13/1 (Haziran 2022), 110-128.

Seyhan, Serkan. *Yapay Zekâ Teknolojileri Kapsamında İdarenin Sorumluluğu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2023.

Striltsiv, Oleksandr M. - Fedorenko, Oksana A. "Problems of Legal Regulation of the Use of Artificial Intelligence Technologies by the National Police of Ukraine". *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs* 27/1 (February 2022), 30-39. <https://doi.org/10.56215/0122271.30>.

Şıracı, Sertel. "Yüz Tanıma Teknolojilerinin Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından İncelenmesi". *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 5/1 (Haziran 2023), 23-46.

Ünal, Erhan Cihan - Aslanhan, Uğur. "SSB'den Yeni Yapay Destekli Proje". *Anadolu Ajansı* (26 Temmuz 2023), 1. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/ssbden-yeni-yapay-zekâ-destekli-proje/2954755>.

Vestby, Annette – Vestby, Jonas. "Machine Learning and the Police: Asking The Right Questions". *Policing: A Journal of Policy and Practice* 15/1 (March 2021), 44-58. <https://doi.org/10.1093/police/paz035>.

Walter, Nelson. "Artificial Intelligence: A Primer for Police Leaders". *Law Enforcement Management Institute of Texas (LEMIT)* (June 2021), 1-14.

Yanisky Ravid, Shlomit - Liu, Xiaoqiong (Jackie). "When Artificial Intelligence Systems Produce Inventions: The 3A Era and An Alternative Model For Patent Law". *Cardozo Law*

-
- Review* (2018), 2215-2263.
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2931828>.
- Yayla, Ahmet. *İdare Hukuku Bakımından Yapay Zekâ*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2023.
- Yenisey, Feridun. *Kolluk Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık 2009.
- Yıldırım, Ramazan- Çınarlı, Serkan. *Türk İdare Hukuku Dersleri II*. Ankara: Astana Yayınları 2019.
-
-

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.
